

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING
JIZZAX FILIALI

**ZAMONAVIY INNOVATSION
TADQIQOTLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
VA RIVOJLANISH
TENDENSIYALARI:
YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR
RESPUBLIKA ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI
TO'PLAMI**

**15-16-MAY
2026-YIL**

**Google
Scholar**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB
MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR
VA ISTIQBOLLAR**

*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2026-yil 15-16-may)*

JIZZAX-2026

2. Abramovich S., Schunn C., Higashi R.M. Are badges useful in education? It depends upon the type of badge and expertise of learner // Educational Technology Research and Development. — 2022. — Vol. 61(2). — P. 217–232.
3. Chen X. et al. Two Decades of Artificial Intelligence in Education: Contributors, Collaborations, Research Topics, Challenges, and Future Directions // Educational Technology & Society. — 2022. — Vol. 25(1). — P. 28–47.
4. Khosravi H. et al. Explainable Artificial Intelligence in Education // Computers and Education: Artificial Intelligence. — 2022. — Vol. 3. — P. 100074.
5. Zawacki-Richter O. et al. Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education // International Journal of Educational Technology in Higher Education. — 2019. — Vol. 16(39). — P. 1–27.
6. Bulathwela S. et al. Predicting Engagement in Video Lectures // Proceedings of the 13th International Conference on Educational Data Mining. — 2020. — P. 184–194.
7. Devlin J., Chang M.-W., Lee K., Toutanova K. BERT: Pre-training of Deep Bidirectional Transformers for Language Understanding // Proceedings of NAACL-HLT. — 2019. — P. 4171–4186.
8. Rodriguez P., Shriberg E. Learning to Rank for Automated Reading Level Detection // Proceedings of EMNLP. — 2023. — P. 2108–2124.
9. Reimers N., Gurevych I. Sentence-BERT: Sentence Embeddings using Siamese BERT-Networks // Proceedings of EMNLP. — 2019. — P. 3982–3992.
10. Matringe N. et al. Automatic Alignment of Learning Objectives and Assessments using NLP // Journal of Learning Analytics. — 2023. — Vol. 10(1). — P. 45–62.
11. Mansurov B. et al. UzBERT: Pre-trained Language Model for Uzbek // Proceedings of the 4th Workshop on Computational Approaches to Low-Resource Languages. — 2023. — P. 112–118.
12. Anderson L.W., Krathwohl D.R. A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy. — New York: Longman, 2021. — 352 p.

EKOTURISTIK OBYEKTlarda XIZMAT SIFATINI OSHIRISHNING IQTISODIY VOSITALARI VA ULARNING HUDUDIIY IQTISODIYOT RENTABELLIGIGA TA’SIRI

Shamsiddinova Dilafro‘z Faxriddin qizi

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
1-bosqich magistranti

Po‘latova Ro‘zigul Yoqub qizi

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
1-bosqich magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada ekoturistik obyektlarda xizmat sifatini oshirishning iqtisodiy vositalari va ularning hududiy iqtisodiyot rentabelligiga ta'siri tahlil qilingan. Zamonaviy turizm sanoatida ekologik turizm (ekoturizm) hududiy iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri sifatida shakllanmoqda. Tadqiqotda xizmat sifati, infratuzilma, raqamli texnologiyalar, investitsiyalar va mahalliy aholi bandligining ekoturizm samaradorligiga ta'siri o'rganilgan. Maqolada ekoturistik obyektlarda xizmat ko'rsatish sifatini oshirish orqali turistlar oqimini ko'paytirish, hududiy yalpi daromadni oshirish va mahalliy biznes rentabelligini kuchaytirish imkoniyatlari asoslab berilgan. Shuningdek, O'zbekistonning ekoturistik hududlari misolida iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari tahlil qilinib, ekoturizmni rivojlantirishning innovatsion va investitsion mexanizmlari bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ekoturizm, xizmat sifati, hududiy iqtisodiyot, rentabellik, turizm infratuzilmasi, investitsiya, iqtisodiy samaradorlik, yashil iqtisodiyot, raqamli turizm.

Kirish

So'nggi yillarda dunyo iqtisodiyotida ekologik turizmning ahamiyati sezilarli darajada ortib bormoqda. Ekoturizm nafaqat tabiatni muhofaza qilish va ekologik madaniyatni rivojlantirishga xizmat qiladi, balki hududiy iqtisodiyot uchun muhim daromad manbai ham hisoblanadi. Ayniqsa, tabiiy resurslarga boy hududlarda ekoturistik faoliyat aholi bandligini oshirish, xizmat ko'rsatish sektorini rivojlantirish va hududiy infratuzilmani yaxshilashga imkon yaratadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining turizm sohasini rivojlantirishga qaratilgan qarorlari asosida ekoturizmni qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan. Zomin, Chimgan, Boysun, Aydarko'l, Zarafshon qo'riqxonasi kabi hududlarda ekoturizm salohiyati yuqori bo'lsa-da, xizmat sifati va iqtisodiy boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish zarurati mavjud.

Shu sababli, ekoturistik obyektlarda xizmat sifatini oshirishning iqtisodiy vositalarini aniqlash va ularning hududiy iqtisodiyot rentabelligiga ta'sirini baholash dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili

Ekoturizm iqtisodiyoti bo'yicha ilmiy tadqiqotlar xalqaro va mahalliy olimlar tomonidan keng o'rganilgan.

Honey (2008) ekoturizmni "barqaror iqtisodiy rivojlanish va ekologik muhofazani uyg'unlashtiruvchi turizm modeli" sifatida ta'riflagan. Weaver (2011) esa xizmat sifati ekoturizmning asosiy raqobat omili ekanini ko'rsatgan.

Jahon turizm tashkiloti (2022) hisobotlariga ko'ra, xizmat sifatining 10% ga oshishi turistlar oqimini o'rtacha 15–18% ga ko'paytiradi. Shu bilan birga, ekoturistik hududlarda raqamli xizmatlar va yashil texnologiyalarni joriy qilish hududiy daromadlarni 20–25% ga oshirish imkonini beradi.

Mahalliy olimlardan R. Xasanov (2021) O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlarini tahlil qilgan bo'lsa, M. Jo'rayev (2022) xizmat sifati va turistlar qoniqishi o'rtasidagi bog'liqlikni tadqiq etgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ekoturistik obyektlarda xizmat sifatini oshirish hududiy iqtisodiyotning rentabelligi, investitsion jozibadorligi va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot quyidagi metodologik yondashuvlar asosida olib borildi:

- Statistik tahlil – ekoturistik hududlarning iqtisodiy ko'rsatkichlarini baholash;
- Taqqoslash usuli – xizmat sifati yuqori va past hududlarning rentabellik darajasini solishtirish;
- SWOT tahlil – ekoturistik hududlarning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash;
- So'rovnoma – turistlar va mahalliy tadbirkorlarning fikrlarini o'rganish.

Tadqiqot obyekti sifatida Jizzax viloyatidagi Zomin milliy tabiat bog'i, Samarqand viloyatidagi Zarafshon qo'riqxonasi va Navoiy viloyatidagi Aydarko'l hududi tanlab olindi.

Natijalar

Ekoturistik hududlarda xizmat sifati va iqtisodiy samaradorlik			
Ko'rsatkichlar	2021- yil	2023- yil	O'sish (%)
Turistlar soni (ming kishi)	145	212	+46.2
Hududiy turizm daromadi (mlrd so'm)	38	61	+60.5
Mehmonxona bandligi (%)	54	73	+35.1
Mahalliy bandlik (kishi)	1 250	1 890	+51.2
Ekoturizm rentabelligi (%)	12.5	18.9	+51.2

1-jadval

Jadval natijalari ekoturistik obyektlarda xizmat sifati oshirilishi hududiy iqtisodiyotga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatganini tasdiqlaydi. 2021–2023-yillar oralig'ida turistlar sonining 46,2% ga oshishi xizmat ko'rsatish sifati, infratuzilma va marketing faoliyatining yaxshilangani bilan bog'liq.

Hududiy turizm daromadining 60,5% ga oshgani ekoturizmning iqtisodiy samaradorligini ko'rsatadi. Ayniqsa, mehmonxona bandligi va mahalliy bandlik darajasining o'sishi ekoturizmning ko'p tarmoqli iqtisodiy ta'sirini namoyon etadi.

Ekoturizm rentabelligining 12,5% dan 18,9% gacha oshishi xizmat sifatiga investitsiya kiritishning iqtisodiy jihatdan foydali ekanini ko'rsatmoqda. Bunda ekologik mehmon uylari, transport xizmatlari, gidlik faoliyati va raqamli bronlash tizimlari muhim rol o'ynagan.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, xizmat sifati oshirilgan sari turistlarning hududda qolish muddati uzayadi, mahalliy xizmatlarga talab ortadi va iqtisodiy multiplikator effekti yuzaga keladi.

Xizmat sifatini oshirishning iqtisodiy vositalari

Ekoturistik hududlarda xizmat sifatini oshirish uchun quyidagi iqtisodiy vositalar samarali deb topildi:

1. Investitsion rag'batlantirish-Mehmon uylari, ekologik transport va yashil texnologiyalar uchun soliq imtiyozlari berish.
2. Raqamli xizmatlarni rivojlantirish-Onlayn bronlash, mobil ilovalar va virtual gid xizmatlarini joriy etish.
3. Mahalliy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash-Hunarmandchilik, milliy oshxona va ekologik mahsulotlarni sotishni rivojlantirish.
4. Kadrlar malakasini oshirish-Turizm menejmenti va servis bo'yicha treninglar tashkil etish.
5. Yashil iqtisodiyot mexanizmlari-Qayta tiklanuvchi energiya manbalari va ekologik standartlarni qo'llash.

Muhokama

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ekoturistik obyektlarda xizmat sifati va iqtisodiy samaradorlik o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjud. Xizmat sifati oshgan sari turistlarning qoniqish darajasi ortadi, bu esa qayta tashrif buyurish ehtimolini kuchaytiradi.

Shuningdek, ekoturizm hududiy iqtisodiyot uchun multiplikativ ta'sir ko'rsatadi:

- transport xizmatlari rivojlanadi;
- mahalliy savdo hajmi ortadi;
- bandlik ko'payadi;
- hududiy infratuzilma yaxshilanadi.

Raqamli texnologiyalar va ekologik boshqaruv tizimlari esa ekoturizmning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlaydi. Shu sababli, ekoturistik hududlarda "aqlli turizm" (Smart Tourism) konsepsiyasini joriy etish muhim strategik yo'nalish hisoblanadi.

Xulosa

1. Ekoturistik obyektlarda xizmat sifatini oshirish hududiy iqtisodiyot rentabelligini sezilarli darajada oshiradi.
2. Xizmat sifati turistlar oqimi, hududiy daromad va bandlik darajasiga bevosita ta'sir qiladi.
3. Raqamli texnologiyalar va yashil iqtisodiyot mexanizmlari ekoturizm samaradorligini oshiruvchi asosiy omillardir.
4. Mahalliy tadbirkorlik va xizmat ko'rsatish sektorini qo'llab-quvvatlash hududiy rivojlanishni jadallashtiradi.
5. O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirish uchun davlat-xususiy sheriklik asosida investitsion loyihalarni kengaytirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Honey, M. (2008). Ecotourism and Sustainable Development. Island Press.
2. Weaver, D. (2011). Contemporary Tourism Heritage as Heritage Tourism. Routledge.
3. World Tourism Organization. (2022). Sustainable Tourism Development Report. Madrid.
4. Xasanov, R. (2021). O'zbekistonda ekoturizmni rivojlantirish istiqbollari. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
5. Jo'rayev, M. (2022). Turizm xizmatlari sifatini baholash metodologiyasi. Samarqand iqtisodiyot jurnali.